ΑΡΘΡΟ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση παιδιών και εφήβων

Γ. Τσαρμακλής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση είναι θέμα που στη χώρα μας χρειάζεται επιτακτικά να προωθηθεί, καθ' ότι είναι εμφανής αφ' ενός μεν η υπογεννητικότητα, αλλά και οι κίνδυνοι από τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα, καθώς και τις εκτρώσεις.

Η Α΄ Παιδιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών, μέσω του Κέντρου Πρόληψης και Υγείας των Εφήβων, καταθέτει τις απόψεις της. Είναι επιτακτική η ανάγκη προώθησης του θέματος αυτού και ενίσχυσης της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στη χώρα μας, ώστε να βοηθηθεί πάνω απ' όλα η νεολαία μας. ***(Δελτ Α' Παιδιατρ Κλιν Πανεπ Αθηνών 2007, 54(1):95-98)***

Λέξεις ευρετηριασμού: *σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα, έφηβοι.*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση κατά τον Ακαδημαϊκό Καθηγητή κ. Ματσανιώτη (1977) ανήκει στα πλαίσια της κοινωνικής και προληπτικής παιδιατρικής. Και αυτό είναι σωστό διότι ο παιδίατρος, ως γιατρός που αντικατέστησε τον παλιό οικογενειακό γιατρό μέσα στην οικογένεια, πολλές φορές πρώτος αυτός αντιλαμβάνεται διάφορα θέματα που χρειάζονται πρόληψη ή κοινωνική παρέμβαση. Επιπλέον, ο παιδίατρος είναι ικανός μέσω της εκπαίδευσής του να ενημερώσει τον έφηβο, αλλά ταυτόχρονα και τους γονείς. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση χωρίζεται σε 3 περιόδους ανάλογα με την ψυχοσωματική ωριμότητα του παιδιού: στην προσχολική ηλικία, στη σχολική ηλικία και στην εφηβεία.

ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Τα μικρά παιδιά ενδιαφέρονται πολύ για το σώμα τους, ήδη από την ηλικία των 2-3 ετών. Σε ηλικία 2-6 ετών αρχίζουν και οι πρώτες ερωτήσεις, προς τη μητέρα κυρίως, που συνήθως είναι: «Γιατί φουσκώνει η κοιλιά σου μαμά;», «Γιατί το τάδε κοριτσάκι δεν έχει

Τμήμα Κοινωνικής Ιατρικής του Νοσοκομείου Παίδων «Π. & Α. Κυριακού»
[Ομιλία στα εγκαίνια του ΚΕΠΥΕ (Κέντρου Πρόληψης και Υγείας των Εφήβων)]

Υποβλήθηκε στις 20/04/06

πουλάκι;» κ.α. Οι απαντήσεις στα παιδιά αυτής της ηλικίας θα πρέπει να είναι απλές και σωστές, αλλά να περιορίζονται στην ερώτηση.

Επίσης θα πρέπει να είναι καθησυχαστικές, π.χ. ότι τα αγόρια είναι διαφορετικά φτιαγμένα από τα κορίτσια, ώστε να μη δημιουργούνται προβλήματα ζήλιας ή φόβου (π.χ. μερικά κορίτσια ζηλεύουν που δεν έχουν πουλάκι). Όλα αυτά προϋποθέτουν εκπαίδευση της μητέρας και φυσικά παίζει ρόλο και το μορφωτικό της επίπεδο.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Οι καλύτερες ηλικίες για μαθήματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης είναι οι ηλικίες 8-12 ετών. Τα παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας χρειάζονται πλέον λεπτομερείς πληροφορίες. Συγκεκριμένα τα κορίτσια ενδιαφέρονται να μάθουν για το τι συμβαίνει στο σώμα τους (έμμηνος ρύση, εγκυμοσύνη, αύξηση στήθους κ.α.), ενώ τα αγόρια για το ρόλο τους στη διαδικασία της αναπαραγωγής και της γέννησης ενός παιδιού κ.α. Οι ερωτήσεις εδώ είναι είτε απλές είτε περίπλοκες, όπως π.χ. πονάει κανείς κατά την περίοδο, τι είναι οι όρχεις, τι δουλειά κάνουν, τι δουλειά κάνει η μήτρα, γιατί έρχεται η έμμηνος ρύση, πως γίνονται τα δίδυμα κ.λπ.

Πρέπει να τονιστεί ότι ο παιδίατρος, οι γονείς και όποιος άλλος επιληφθεί της ενημέρωσης θα πρέπει με σοβαρότητα και χωρίς γέλια να ενημερώσει σωστά το παιδί. Είναι σημαντικό το παιδί να αποκτήσει την εμπιστοσύνη αυτού που θα τον ενημερώσει, γιατί σε αντίθετη περίπτωση δεν θα ρωτήσει πάλι. Έτσι θα προσπαθήσει να ενημερωθεί από άλλη πηγή -που πιθανόν να μην είναι και η καταλληλότερη. Σοβαρότητα, υπευθυνότητα, αλήθεια, δόμηση εμπιστοσύνης, είναι το μυστικό για τη σωστή σεξουαλική ενημέρωση των παιδιών αυτής της ηλικιακής ομάδας.

ΕΦΗΒΕΙΑ

Η εφηβεία είναι η δυσκολότερη ηλικία για να μπορέσει κάποιος να προσεγγίσει ένα άτομο και τούτο διότι η εφηβεία κυριαρχείται από την επαναστατικότητα των νέων και την αμφισβήτηση κάθε κατεστημένου, αλλά ταυτόχρονα και από αυθορμητισμό και ανωριμότητα. Αυτά τα στοιχεία συνθέτουν ένα εκρηκτικό μείγμα και γι' αυτό η προσέγγιση του εφήβου είναι δυσκολότερη και χρειάζεται υπομονή και επιμονή. Ο έφηβος θα επικοινωνήσει μόνο αν αποκτήσει σε ένα άτομο εμπιστοσύνη.

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση του εφήβου περιέχει πολλές παραμέτρους. Δεν αρκεί ο έφηβος να γνωρίζει μόνο πως λειτουργεί το σώμα του, τη διαδικασία αναπαραγωγής και τις ανατομικές λεπτομέρειες των γεννητικών οργάνων (ανατομία, λειτουργία και υγιεινή που είναι μέρος της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης). Ο έφηβος είναι άνθρωπος που χρειάζεται, αλλά ταυτόχρονα ζητά να μάθει και για τα αισθήματα που είναι αλληλένδετα με τη σεξουαλική ορμή αλλά και την αγάπη. Πρέπει να μάθει για τις υποχρεώσεις που δημιουργεί μια μόνιμη σχέση και αργότερα ο γάμος. Χρειάζεται να μάθει πως μπορεί η δική του σεξουαλική ζωή να επηρεάσει τη ζωή των άλλων. Πρέπει, τέλος, να του δώσουμε να αντιληφθεί ότι μέσα στην ένταξή του στην κοινωνία υφίστανται και στη σεξουαλική συμπεριφορά περιορισμοί τους οποίους πρέπει να αποδεχθεί. Η πρώτη προσέγγιση του παιδιάτρου γίνεται αφού προηγούμενα προηγηθεί μια κοινή συνάντηση γονέων - εφήβου - παιδιάτρου. Όταν οι γονείς συμφωνήσουν, ο παιδίατρος βλέπει πλέον τον έφηβο μόνο του. Είναι απαραίτητη η προσέγγιση του εφήβου και η δόμηση εμπιστοσύνης, ώστε ο έφηβος αβίαστα να του εκθέσει τους προβληματισμούς του. Ο παιδίατρος δρα όχι ως προέκταση των γονέων του εφήβου, αλλά και ως ένας μεγάλος φίλος του. Τα θέματα που προκύπτουν στην ηλικιακή αυτή ομάδα (πίνακας 1) είναι θέματα που άπτονται της ιδιωτικής ζωής του νέου και ο εκπαιδευμένος παιδίατρος θα πρέπει με κατάλληλο τρόπο:

α) Να μάθει για την ερωτική ζωή του εφήβου, αν δηλαδή έχει σεξουαλική επαφή, αν ικανοποιείται από αυτή κ.α.

β) Να αντιληφθεί την πιθανή ύπαρξη ομοφυλοφιλικών τάσεων ή σχέσεων. Βέβαια τυχαίες και παροδικές εμπειρίες μπορεί να υπάρξουν στους εφήβους, χωρίς να είναι μια μόνιμη κατάσταση. Το θέμα είναι πολύ λεπτό και δεν είναι του παρόντος

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ ΕΦΗΒΩΝ

Ανατομία, λειτουργία και υγιεινή γεννητικού συστήματος
Άντληση πληροφοριών για την ερωτική τους ζωή
Εντοπισμός ύπαρξης πιθανής κακοποίησης
Αυνανισμός
Αντισύλληψη και προφύλαξη από τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα
Ομοφυλοφιλία

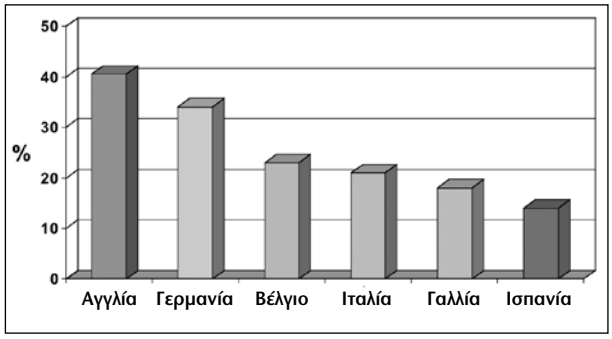

ΣΧΗΜΑ 1. Έναρξη σεξουαλικών σχέσεων κοριτσιών ηλικίας 15 ετών.
(Monatsschrift Kinderheilkunde 2005; 153:824-830)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΩΣ ΜΕΤΑΔΙΔΟΜΕΝΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Σύφιλη
Βλεννόρροια
Μαλακό Έλκος
Βουβωνικό Λεμφοκοκκίωμα
Νόσος Nicolas-Favre
Μη γονοκοκκική ουρηθρίτιδα
Μη γονοκοκκική αιδοιίτιδα
Τριχομονάδωση
Μυκητιάσεις
Φθειρίαση
Ψώρα
Οξυτενή Κονδυλώματα
Μολυσματική τέρμινθος
Ηπατίτιδα Β
AIDS
Έρπης Γεννητικών Οργάνων

(Ιατρική 1983, 44)

να αναλυθεί. Το βέβαιο είναι ότι μόνιμες ομοφυλοφιλικές σχέσεις χρήζουν παρέμβασης, διότι έχουν πλέον το στοιχείο της μόνιμης ιδιαιτερότητας και εδώ χρειάζεται οπωσδήποτε σοβαρή ψυχολογική υποστήριξη.

γ) Να ασχοληθεί με τον αυνανισμό (κυρίως των αγοριών). Είναι φαινόμενο φυσικό και νομίζω ένα στάδιο από το οποίο διέρχονται οι νέοι, αρκεί να μην υπάρξουν υπερβολές.

δ) Να εντοπίσει τις γνώσεις του νέου σε θέματα προφύλαξης από πιθανή εγκυμοσύνη, αλλά και σε θέματα προφύλαξης από τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα.

Σήμερα είναι επιστημονικά τεκμηριωμένο ότι στις Ευρωπαϊκές χώρες τα κορίτσια, σε ηλικία 15 ετών, σε ποσοστό έως 40% περίπου έχουν ήδη αρχίσει ολοκληρωμένες σεξουαλικές σχέσεις (σχήμα 1). Αυτό σημαίνει ότι θα υπάρξουν αρκετές ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες στην εφηβεία που είτε οδηγούν σε έκτρωση, είτε σε πολύ πρώιμη μητρότητα. Και τα δύο δημιουργούν προβλήματα. Η έκτρωση έχει τις παρενέργειές της και τις επιπτώσεις της στη νεαρή έφηβο, σωματικές και ψυχικές, ενώ η εφηβεία δεν είναι βιολογικά η καλύτερη ηλικία τεκνοποίησης (αυξημένα ποσοστά συνδρόμου Down, συγγενών ανωμαλιών, κ.α).

Σε κάθε περίπτωση, η έκτρωση δεν είναι αντισυλληπτική μέθοδος και ο αριθμός των εκτρώσεων υποδηλώνει το μέγεθος της αποτυχίας του οικογενειακού προγραμματισμού. Επιπλέον, μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και τεκνοποίηση υποδηλώνει την πιθανότητα ύπαρξης, μελλοντικά, μονογονεϊκής οικογένειας και, πιθανώς, την ύπαρξη κακοποιημένου παιδιού (ανεπιθύμητο παιδί). Εδώ, για να δείξω την πραγματικότητα, επισημαίνω ότι στη Γερμανική Βιβλιογραφία αναφέρεται ότι «οι εγκυμοσύνες στη Γερμανία σε κορίτσια ηλικίας μεταξύ 12-18 ετών, το 2002, ανήλθαν σε 7.595, δηλαδή στο 1,1% του συνόλου των γεννήσεων». Στην Ελληνική Βιβλιογραφία το 1998 και το 2001 αναφέρονται «εγκυμοσύνες σε ανήλικες μητέρες», αλλά σε πολύ μικρότερο ποσοστό.

Ως προς τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα (πίνακας 2), υπάρχει μεταξύ των εφήβων πολύ μεγάλη άγνοια. Από προσωπική εμπειρία από μαθήματα που έκανα σε μερικά λύκεια, διαπίστωσα ότι οι μαθητές στην ερώτηση πόσα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα γνωρίζουν, απαντούσαν ότι γνωρίζουν 2-4.

Η παράθεση του πίνακα 2 (που είναι του 1983) έχει τη σκοπιμότητα να δείξει ότι τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα παραμένουν μέχρι σήμερα σχεδόν τα ίδια και αυτό βοηθά στην ενημέρωση. Είναι επιτακτική η ανάγκη για ενημέρωση των νέων διότι πλέον διακυβεύεται ακόμη και η ζωή τους. Βεβαίως, εξ όσων γνωρίζω, γίνονται από το υπουργείο παιδείας προγράμματα Λαϊκής Επιμόρφωσης από τη Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης. Η γνώμη μου όμως και η εμπειρία μου είναι ότι οι έφηβοι έχουν μεγάλη άγνοια και μη επαρκή ενημέρωση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση είναι θέμα που στη χώρα μας χρειάζεται επιτακτικά να προωθηθεί, καθ' ότι είναι εμφανής αφ' ενός μεν η υπογεννητικότητα, αλλά και οι κίνδυνοι από τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα, καθώς και τις εκτρώσεις. Ο καθηγητής Δανέζης σε άρθρο του, το 2001, αναφέρει ότι ο Οικογενειακός Προγραμματισμός (που συνδέεται με τη Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση) δεν έγινε κοινωνικό κίνημα, διότι το μεγαλύτερο εμπόδιο ήταν -και εξακολουθεί να είναι- η αντίληψη της κρατικής εξουσίας.

Σήμερα η Α' Παιδιατρική Κλινική του Πανεπιστημίου Αθηνών, μέσω του Κέντρου Πρόληψης και Υγείας των Εφήβων, καταθέτει τις απόψεις της και πιστεύω ότι είναι καιρός το κράτος να βγάλει το θέμα από την κατάψυξη και με θαρραλέα βήματα και αποφάσεις να προχωρήσει στην ενίσχυση του θέματος της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης των παιδιών και των εφήβων, ώστε να βοηθηθεί η νεολαία μας.

Sexual education

G. Tsarmaklis

(Ann Clin Paediatr 2007, 54(1):95-98)

Sexual education is a subject in need of further promotion in Greece, as the decrease in births, as well as the dangers rising from sexually transmitted diseases and from abortions, become clear and apparent. In the direction of such a cause, The First Pediatric Clinic of the University of Athens, through The Center for Prevention and Health for Adolescents, gathers several expert opinions in the field. The necessity to boost the subject of sexual education in Greece is imperative, should we wish to help the youngsters of the country live a healthy life.

Key words: *sexual education, sexually transmitted diseases, adolescents.*